

FAGFORBUNDET

Norsk forening for asylmottaksarbeidere

Innlegg til konferansen: "Asylsøker i velferdsstatens venterom", Trondheim 15/5-2012

Først vil jeg takke Berit Berg for at foreningen ble invitert til konferansen.

Vi er i en evig kamp for å få tilgang til de arenaene der vår hverdag sitt innhold blir besluttet og fundamentert, så denne muligheten er vi glad for.

Det er lett å glemme at asylmottaksdriften er et partssamarbeid mellom flere parter. Staten ved Justisdepartementet og UDI på den ene siden, driftsoperatørene på den andre siden og de ansatte på mottakene som den tredje part.

Vi leser ofte i avisene og ser på TV om forhold rundt asylpolitikken, Hvordan asylsøkere, i disse dager spesielt barn, har det i Norge. Vi leser om drap og selvdrap...

Vi leser om innvandringspolitiske hensyn... vi leser om mottak som brenner - det ene etter det andre, og vi leser om asylbaronene.

Mye sjeldnere hører vi om hvordan de ansatte har det på mottakene. Og når det skjer så er det med overskrifter om at mottaksarbeidere jobber over 2700 timer i året uten å få overtidsbetalt, og at mange asylmottak har et HMS arbeid som er til fare for livet til de som jobber der. Vil man ha gode asylmottak så må man behandle de som jobber der godt. Behandler men de som jobber der godt, så kommer også beboerne på mottakene til å få det mye bedre.

Det er vanskelig å få ansatte som ikke føler seg verdsatt av oppdragsgiverne til å fremstå som gode forbilder. Og her søker vi solidaritet med alle andre som jobber for faglig bedre og tryggere mottak. Både dere som er forskere, politikere, dere som jobber i UDI, i politiet og i kommunene. Jeg kjenner til en del kommuner som har vært vertskommuner for mottak som på tre måneders varsel har måtte avvikle veldrevne mottak fordi de har blitt for dyre. Nedleggelse av asylmottak fører også med seg reduksjoner av tilstøtende arbeidsplasser. Til syvende og sist så sitter alle vi som jobber med asylsøkere og flyktninger i samme båt, og må vise solidaritet med hverandre. Doktrinen om at asylmottak er en midlertidig oppgave og skal driftes så billig som mulig og så uforpliktende som mulig for staten må dø. Uten en endring på denne, så vil aldri asylmottak kunne bli det som forskere ønsker, og som allmennheten ofte tror asylmottak er, nemlig en oppgave utført av det offentlige, og etter normal standard på offentlige oppgaver.

UDI skriver til oss at de ikke driver mottak etter anbefalinger, men etter krav. UDI er kanskje den som aller best burde vite at det ved ethvert krav følger en forpliktelse. UDI sier at de har "kjøpt" seg ut av denne forpliktelsen og videreført den til driftsoperatørene. Driftsoperatørenes viktigste jobb er å skaffe overskudd til sine eiere. Jeg sier ikke mer!

Men vi må ikke glemme at drift av asylmottak er en 100 % offentlig oppgave. Det er staten som stiller detaljerte krav til innhold og utforming av mottaksdrift, og så er det stort sett private firma som kjemper om å få tildelt kontraktene.

Vi vet at Staten vokter økonomi med opp mot 40 % når kontrakter inngås, og skal sies opp, mens innhold vektlegges med under 20 % og administrative forhold likeså. Driftsoperatørene

FAGFORBUNDET

Norsk forening for asylmottaksarbeidere

kan med andre ord gjøre en ganske slett jobb bare tilbudet er billig nok. Vi vet også at lønnsutgiftene for drift av mottak for mange utgjør ca 70 % av det totale driftsbudsjettet. Lønnsutgiftene er med andre ord det viktigste verktøyet driftsoperatørene har i sin konkurransesituasjon.

Dessverre ser vi også derfor at de privat ansatte (som er det store flertallet av mottaksarbeidere) faller etter i lønnsutviklingen, og får dårligere vilkår enn det resten av samfunnet får. I tillegg til dette så har altså en asylmottaksarbeider en særdeles utsatt jobbtrygghet. Også de best drevne mottakene kan risikere å måtte legge ned virksomheten med tre måneders varsel. De fleste asylmottaksarbeidere må se på sin jobb som en midlertidig jobb.

Staten sin politikk på området fører altså til at asylmottaksarbeidere, som utfører en viktig rolle i hele asylpolitikken, har en mer risikabel og dårligere betalt jobb enn andre produsenter av offentlige tjenester.

Vi kan illustrere dette ved å vise til hva som nå skjer når kapasiteten på EM transittplasser skal reduseres. Det er Hvalstad og Mysebu som er mottakene som skal stå for reduksjonen. Men i stedet for å reforhandle kontraktene i forhold til en reduksjon, så sier UDI opp begge kontraktene og lyser ut anbud for to nye mottak med færre plasser. Dette fører til at alle ansatte på de mottakene det gjelder blir oppsagte med siste arbeidsdag 31. juli. Nye kontrakter skal være gjeldene fra 1. august.

Ny kontrakter skal inneholder flere tilleggs plasser enn de nåværende kontraktene, noe som vil føre til økt bruk av midlertidige ansettelser, noe som i utgangspunktet er lovstridig (AML § 14-9).

Denne måten som UDI driver anbudsregimet sitt på, helt uten å ta hensyn til de ansattes jobbsikkerhet fordi de ikke er arbeidsgiver selv er en brutal måte å drive mottakene på samtidig som det er en fagforeningsdødare sterkere enn noe multinasjonalt konsern. Vi ser at vi bruker store ressurser på å verve nye mottaksarbeidere og gi dem et faglig tilbud og de tillitsvalgte opplæring, for i neste omgang å bli oppsagt og erstattet av nye personer som vi må gjøre samme jobben på nytt med.

De ansatte på mottakene opplever ikke at UDI verdsetter den kompetansen som de ansatte har opparbeidet seg gjennom mange år, og over tid opparbeider denne politikken så mye misnøye blant de ansatte at dette i seg selv vanskeliggjør lojalitetsplikten de ansatte har overfor UDI. Hvorfor være lojal mot en oppdragsgiver som ikke er lojal mot meg? En slik holdning vil også svekke sikkerheten på mottakene for alle involverte.

Det er selvfølgelig hele privatiseringsregimet som fører til denne situasjonen. En kan ikke sammenligne asylmottaksarbeid med annet konkurranseutsatt offentlig arbeid der valgfrihet er hovedparolen for privat drift. Det er ingen valgfrihet for asylantene.

Driftsoperatørene har bare en kunde. Deres viktigste funksjon er å ivareta staten sitt behov for fleksibilitet. Det er med andre ord staten sin valgfrihet, og ingen andres, som blir ivaretatt slik systemet er bygd opp i dag.

Og vi ser at staten strekker i denne strikken hele tiden. Vi vet at UDI går inn i kontraktsforhandlinger ved etablering av mottak, der driftsoperatør og de ansattes representanter er enig om at det bør være to nattevakter av sikkerhetshensyn, blir møtt av UDI

FAGFORBUNDET

Norsk forening for asylmottaksarbeidere

med at det konkurrerende kontraktsforslaget bare har en nattevakt, og at dette må bli resultatet for at driftsoperatør skal få kontrakten.

Men asylmottaksarbeidere er ikke bare viktig for statens behov for fleksibilitet og kontroll med asylsøkerne som kommer til Norge.

Asylmottakene er asylsøkernes første møte med Norge, og vil derfor i stor grad legge føringene for hvor godt og raskt alle de som har behov for beskyttelse og som får opphold og bosettingstillatelse og som skal integreres i landet. Dette gjelder flere tusen mennesker hvert år.

Den måten mottaksbeboerne blir mottatt på, og blir sett på som individer med individuelle behov, er førsteinntrykkene som ofte blir bestemmende for i hvor stor grad mottaksbeboerne blir i stand til å ivareta seg selv, og til å ta et samfunnsansvar som man forventer av enhver borger som er normalt utrustet fysisk og mentalt. Et godt mottaksarbeid vil med andre ord kunne spare samfunnet for store integreringskostnader senere, dersom asylsøkerne som skal bli her får en god start i mottakene.

Til dette arbeidet kreves det både erfaring og kompetanse som det tar tid å opparbeide.

Nansen skolen sine funn om at uerfarne mottaksarbeidere lager flere problemer enn de løser på mottakene sier sitt om dette. Og min påstand er at de mottakene som har lang kontinuerlig drift er mye tryggere både for beboere, ansatte og nærmiljø enn mottak med mindre erfaring. Hvorfor setter ingen en prislapp på dette?

Historisk sett så har mottaksarbeidere vært entusiastiske personer med et stort hjerte både for beboerne og for de oppgavene de er satt til å utføre både når det gjelder kontroll og velferdsoppgavene på mottakene. Nå ser vi at tålmodigheten snart er oppbrukt så lenge de ansatte ser at deres lønnsutvikling og fremtidsutsikter ikke blir ivaretatt verken av Staten eller driftsoperatørene.

Mottaksarbeidere er altså den parten av asylmottaksdrift som i svært liten grad kan sikre sin egen arbeidsplass gjennom å gjøre jobben sin bedre og bedre for hver dag. Det er UDI som bestemmer "produksjonsvolum" på mottakene – altså ingen bonus til de ansatte. Og når den totale økonomien vektet med opp til 40 % av driftsgrunnlaget, så skal man også ha en del avvik på tilsynene for at dette skal ha effekt på videre drift eller ikke. Vi vet også at UDI som tilsynsorgan vektlegger forskjellig når de gir avvik og merknader. For UDI er det en fordel at tilsynsrapportene blir så like som mulig, da dette øker statens behov for lavest mulig kostnad og størst mulig fleksibilitet.

Mottaksarbeidere begynner nå å forstå hvordan de blir brukt som brikker i et spill mellom Staten og driftsoperatører. 2012 blir derfor kanskje det året vi får den første streiken på asylmottak. Fremdeles er streik den siste muligheten arbeidere har til å bli hørt og tatt på alvor når oppdragsgiverne ikke gjør jobben sin godt nok.

Vidar Veseth

Fagforbundet Norsk Forening for Asylmottaksarbeidere (fnfa)

Leder